

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
esitatud 2. aprillil 2020¹

Kohtuasi C-343/19

**Verein für Konsumenteninformation
versus
Volkswagen AG**

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Landesgericht Klagenfurt (liidumaa kohus Klagenfurtis, Austria))

Eelotsusemenetlus – Määrus (EL) nr 1215/2012 – Kohtualluvus lepinguvälise kahju puhul –
Kahju tekkimise koht – Mootorsõidukite mootori gaasiemissiooni näitajate manipuleerimine

1. Euroopa Kohus käsitles Brüsseli konventsiooni² artikli 5 lõikes 3 seadusandja poolt lahtiseks jäetud küsimust esimest korda 1976. aastal. Tal tuli lahendada küsimus, kas kohtualluvuse kindlaks määramiseks on „paik, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud“, see koht, kus on see kahju tekkinud, või koht, kus on aset leidnud asjaolu, mis on kahju tekitanud.³
2. Euroopa Kohus on rahvusvahelise kohtualluvuse liikmesriikide vahel jagunemise süsteemile kasuliku tõlgenduse andmiseks pidanud võimalikuks kasutada mõlemat ühenduspunkti. Lahendus (mis oli selles kohtuasjas kõige mõistlikum) muutus paradigmatiks. Puhtalt teoreetilisel tasandil on see üsna loogiline, kuna igasugune lepinguvälise vastutus eeldab sündmust, kahju ja nendevahelist põhjuslikku seost.
3. Praktikast ei ole lahendus nii selge, välja arvatud lihtsatel juhtudel, nagu see, mis lahendati kohtuotsusega Bier. See ei ole selge eriti siis, kui kahju oma olemuselt ei kajastu materiaalselt: nii on see kahju puhul, mis ei kahjusta konkreetse isiku või asja füüsilist puutumatumust, vaid vara üldiselt.
4. Euroopa Kohtul, kes on neid probleeme käsitlenud eri juhtudel ja erinevatest aspektidest,⁴ on nüüd võimalus oma kohtupraktikat määruse (EL) nr 1215/2012⁵ artikli 7 punkti 2 kohta piiritleda.

1 Algeel: hispaania.

2 1968. aasta Brüsseli konventsioon kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 1972, L 299, lk 32).

3 30. novembri 1976. aasta kohtuotsus Bier (21/76, EU:C:1976:166; edaspidi „kohtuotsus Bier“).

4 Muu hulgas 11. jaanuari 1990. aasta kohtuotsuses Dumez France ja Tracoba (C-220/88, EU:C:1990:8; edaspidi „kohtuotsus Dumez“), 19. septembri 1995. aasta kohtuotsuses Marinari (C-364/93, EU:C:1995:289; edaspidi „kohtuotsus Marinari“), 10. juuni 2004. aasta kohtuotsus Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364; edaspidi „kohtuotsus Kronhofer“). Hiljuti 21. mai 2015. aasta kohtuotsuses CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335; edaspidi „kohtuotsus CDC“), 28. jaanuari 2015. aasta kohtuotsuses Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37; edaspidi „kohtuotsus Kolassa“), 16. juuni 2016. aasta kohtuotsuses Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449; edaspidi „kohtuotsus Universal“), 12. septembri 2018. aasta kohtuotsuses Löber (C-304/17, EU:C:2018:701; edaspidi „kohtuotsus Löber“).

5 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (ELT 2012, L 351, lk 1; edaspidi „määrus“).

I. Õiguslik raamistik. Määrus nr 1215/2012

5. Põhjenduses 16 on kirjas:

„Lisaks kostja alalisele elukohale peaks kohtualluvuse määramisel olema ka muid aluseid, mis toetuksid tihedale seosele kohtu ja menetluse vahel või aitaksid kaasa tõrgeteta õigusemõistmisele. Tihe seos peaks tagama õiguskindluse ja hoidma ära võimaluse, et kostja vastu esitataks hagi liikmesriigi kohtusse, mida ta ei saanud mõistlikult ette näha. See on oluline eelkõige lepinguväliste võlasuhete puhul, mis tulenevad eraelu puutumatus ja isikuõiguste rikkumisest, sealhulgas laimust.“

6. II peatükk („Kohtualluvus“) sisaldab jagu „Üldsätted“ (artiklid 4, 5 ja 6) ja teist jagu „Valikuline kohtualluvus“ (artiklid 7, 8 ja 9).

7. Artiklis 4 on sätestatud:

„1. Käesoleva määruse kohaselt esitataks hagi isikute vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse sõltumata nende kodakondsusest.

[...]“

8. Artiklis 7 on sätestatud:

„Isiku vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib esitada hagi teises liikmesriigis:

[...]

2) lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda;

[...]“.

II. Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

9. Verein für Konsumenteninformation (edaspidi „VKI“) on Austrias asutatud tarbijakaitseorganisatsioon. Tema põhitegevusala on muu hulgas tarbijate õiguste kaitseks hagi esitamine, mille õiguse viimased talle selleks loovutavad.

10. VKI esitas 6. septembril 2018 eelotsusetaotluse esitanud kohtule hagi Saksamaa õiguse alusel asutatud äriühingu Volkswagen AG vastu, mis asub Saksamaal, kus ta toodab mootorsõidukeid.

11. VKI teostab oma hagis 574 sõidukiostja loovutatud hüvitamisõigusi. Lisaks palub ta tuvastada Volkswageni vastutus tulevase kahjuhüvitise eest, mille suurus tuleb alles kindlaks määrata. Mõlemad nõuded on seotud ostetud sõidukitesse ühe deaktiveerimiseseadme (manipuleerimistarkvara) paigaldamisega, mis varjab – vastuolus liidu õigusnormidega – katsestendil tegelikud heitgaaside emissiooninäitajad.⁶

⁶ VKI sõnul oli mootoritesse sisse ehitatud deaktiveerimiseseade, mis ei ole Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2007. aasta määrusega (EÜ) nr 715/2007, mis käsitleb mootorsõidukite tüübikinnitust seoses väikeste sõiduautode ja kommertsveokite (Euro 5 ja Euro 6) heitmetega ning sõidukite remondi- ja hooldusteabe kättesaadavust (ELT 2007, L 171, lk 1), lubatud ja mille abil saavutati, et katsestendil väljusid mootorist „puhtad heitgaasid“, s.t. mis vastasid kehtestatud piirnormidele. Seevastu sõiduki töötamise ajal maanteel oli saastegaaside kogus nendest piirnormidest suurem.

12. VKI väidab, et kõik tarbijad, kes on oma õigused talle loovutanud, ostsid Austrias kutseliselt edasimüüjalt või eraisikust müüjalt Volkswageni väljatöötatud mootoriga sõiduki. Sõidukid osteti enne seda, kui tootjapoolsed heitgaasi manipuleerimised avalikuks tehti, mis toimus 18. septembril 2015.

13. VKI arvates seisneb sõidukiomanikele tekitatud kahju selles, et juhul, kui nad oleksid väidetavast manipulatsioonist teadnud, ei oleks nad tõenäoliselt neid sõidukeid ostnud või oleksid need ostnud madalama hinnaga. Vahe manipuleeritud sõiduki hinna ja tegelikult makstud hinna vahel kujutab endast usalduskahju, mis tuleb hüvitada. Teise võimalusena põhjendab VKI oma nõuet sellega, et nii uute kui ka kasutatud autode turul on manipuleeritud sõiduki väärtus tunduvalt väiksem kui sõidukil, mida ei ole manipuleeritud.

14. VKI väidab samuti, et ostjatele tekitatud kahju on suurema kütusekulu, nende sõidukite või nende mootori väiksema jõudluse või suurema kulumise tõttu veelgi suurenenud. Lisaks on ette näha, et asjaomaste sõidukite turuväärtus väheneb oluliselt, et neid ähvardavad veel muud ebasoodsad tingimused, nagu liiklemiskeeld või registreerimistunnistuse tühistamine. Hagiavalduse esitamise ajal ei ole osa sellest kahjust veel mõõdetav või ei ole realiseerunud, mistõttu on VKI nõue selles aspektis ainult deklaratiivne.

15. Selle kohtu rahvusvahelise kohtualluvuse osas, kellele on hagi esitatud, tugineb VKI määruse artikli 7 punktile 2.

16. Volkswagen palub jätta VKI nõuded rahuldamata ja vaidlustab eelotsusetaotluse esitanud kohtu rahvusvahelise kohtualluvuse.

17. Sellega seoses esitab Landesgericht Klagenfurt (liidumaa kohus Klagenfurtis, Austria) järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 7 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas võib paigaks, „kus kahju tekitanud juhtum on toimunud“, pidada kohta, mis asub liikmesriigis, kus kahju on tekkinud, kui kahju seisneb ainult majanduslikus kahjus, mis on teises liikmesriigis toime pandud õigusvastase teo otsene tagajärg?“

III. Õiguslik analüüs

A. Sissejuhatus

18. Määruse artikli 7 punkt 2, mis pakub hagejale üldisele kohtualluvusele (s.o kostja alalisele elukohale liikmesriigis vastav kohus, mis on ette nähtud määruse artikli 4 lõikes 1) alternatiivset kohtualluvust, on alati olnud tõlgendajale väljakutseks.⁷

⁷ Selleks on käesolevas määruses, nagu oli 1968. aasta konventsioonis ja selle järglases, nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42). Nende õigusaktide omavahelise seose kohta on määruse põhjenduses 34 meelde tuletatud vajadust järjepideva tõlgendamise järele, mis võimaldab reeglina Euroopa Kohtu praktikast 1968. aasta konventsiooni ja määruse nr 44/2001 artikli 5 lõike 3 kohta üle kanda selle artikli 7 lõikele 2.

19. Kuna niisuguseid olukordi, mis annavad alust esitada hagi „lepinguvälise kahju asjas“, on palju ja need on väga erinevad, on Euroopa Kohtul tulnud seda sätet tõlgendada väga erinevas kontekstis ja aja jooksul ka teistsuguses kontekstis kui need, mida peeti silmas selle artikli vastuvõtmise ajal.⁸ Ta on pidanud seda liikmesriikidest esitatud eelotsuse küsimuste puhul kohandama ja rikastama.⁹

20. Selle sätte tõlgendamisel on siiski mitu juhust jäänud muutumatuks: selle juhtpõhimõtete keskne roll, nimelt põhimõte, et eeskirjad peavad olema (poolte jaoks) ette aimatavad, ning pädeva kohtu ja vaidluse omavahelise läheduse põhimõte; soov säilitada erinormi tarvilikkus kohtualluvuse piiritlemise süsteemis, ilma et see lubaks siiski laiendavat tõlgendamist;¹⁰ ja selle reegli neutraalsus poolte suhtes. Tõlgendus on igal juhul autonoomne, sõltumatu nii „faktilise asjaolu“ ja „kahju“ määratlusest riigisiseses õiguses kui ka tsiviilvastutuse suhtes kohaldatavast materiaaõiguslikust korrast.¹¹

21. Määruse artikli 7 punkt 2 eeldab eriti tihedat seost kohtu ja kohtuvaidluse vahel. See tihe seos peaks tagama õiguskindluse ja hoidma ära võimaluse, et kostja kaevatakse mõne liikmesriigi kohtusse, mida ta ei võinud mõistlikult ette näha. Lisaks hõlbustab see tõrgeteta õigusemõistmist ja seda, et menetlus toimuks otstarbekalt.¹²

22. Kui õigusvastane tegevus ja selle tagajärjed leiavad aset eri liikmesriikides, jaguneb kohtualluvuse kriteerium kaheks, lähtudes eeldusest, et lepinguvälise vastutuse puhul on mõlemal kohal kohtuvaidlusega tihe seos. Nendel asjaoludel võib hageja hagi esitamisel valida kahe kohtu vahel.

23. Sel viisil säilib määruse artikli 7 punktis 2 sätestatud kriteeriumi soovitatav toime, mis kaoks, kui seda sätet tõlgendatakse ainult kahju põhjustanud juhtumi toimumise kohana, kuna viimane langeb harilikult kokku kostja elukohaga.¹³ Kahe kohtu põhimõttest ei ole mingil juhul loobutud.¹⁴

24. Määruse artikli 7 punktis 2 ette nähtud kohtualluvus ei ole mõeldud hageja kaitsmiseks. Kuigi süstemaatilise vaatevinklist võiks seda mõista kui kompenseerimist reegli *actor sequitor rei*¹⁵ eest, ei tähenda see, et seda tuleks kohaldada süstemaatiliselt kannatanu asukohariigi kohtutele (*forum actoris*) soodsalt.¹⁶ Seda on nii lubatud ainult siis, kui (ja seetõttu, et) kannatanu elukoht on ka kahju tekkimise koht.¹⁷

8 Jenard'i aruandes 27. septembri 1968. aasta tsiviil- ja kaubandusajade kohtualluvuse ning neid käsitlevate kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise konventsiooni (EÜT 1979, C 59, lk 1) kohta on selgitatud (lk 26), et tol ajal olid mudeliks liiklusõnnetused. Ei olnud seega võimalik õigusvastaste tegude toimepanemise raamistikuna või kahju tekkimise kohana ette kujutada virtuaalset ruumi.

9 Ainus sõnastuse muudatus pärast õigusakti vastuvõtmist seisneb selles, et lisati sõnaselge viide kohale, kus kahju tekitanud juhtum „võib toimuda“, selgitades, et õigusakt on kohaldatav ennetavate meetmete taotluste suhtes.

10 5. juuni 2014. aasta kohtuotsus Coty Germany (C-360/12, EU:C:2014:1318; edaspidi „kohtuotsus Coty Germany“), punkt 45; kohtuotsus Universal, punkt 25. Tõlgendada ei tohi piiravalt, vaid kitsalt.

11 Seega juba kohtuotsuses Marinari, punkt 19; seejärel muu hulgas 27. oktoobri 1998. aasta kohtuotsuses Réunion européenne jt (C-51/97, EU:C:1998:509, punkt 15) ning kohtuotsuses Coty Germany (punkt 43).

12 Kohtuotsus Bier (punktid 11 ja 17), 22. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, punkt 19) ning 17. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, punkt 26).

13 Kohtuotsus Bier (punktid 20 ja 23) ja 16. juuli 2009. aasta kohtuotsus Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475; edaspidi „kohtuotsus Zuid-Chemie“ (punkt 31).

14 Ka mitte puhtalt majandusliku kahju juhtudel. Vt joonealune märkus 28 allpool.

15 Mille näide on määruse artikli 4 lõige 1.

16 25. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus Folien Fischer ja Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, punkt 46) ning 16. jaanuaril 2014. aasta kohtuotsus Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7, punkt 31).

17 Kohtuotsus Kolassa, punkt 50. Kohtuotsuse Löber punktis 32 aksepteeriti arvelduskonto omaniku elukohta Austrias (kus varaline kahju tekkis) kohtualluvuse kinnitamise täiendava kriteeriumina selleks, et omistada kohtualluvus Austria „kahju tekkimise koha“ kohtutele.

25. Nende tegurite alusel ja koostoimes töötas Euroopa Kohus välja suunised määruse artikli 7 punkti 2 tõlgendamiseks „kahju tekkimise koha“ osas seoses kord üldise nõudeõigusega ja teine kord konkreetsetes valdkondades:

- üldiselt ja selles osas, mis on käesoleval juhul oluline, välistas ta ebaolulised kahjukategooriad: selle sätte kohaldamiseks on tähtis ainult algne, mitte järgnev kahju;¹⁸ ainult kahju, mida on tekitatud otsesele kannatanule, mitte teisele „edasikandumise“ läbi kannatanule¹⁹.
- Teatud spetsiifiliste valdkondadega (näiteks vastutus isikuõiguste rikkumise eest internetis) seoses on ta lubatud kasutada kannatanu põhihuvide keskmee kriteeriumi.²⁰ Nii on ta püüdnud leida tasakaalu õigustatud isiku jaoks, kompenseerides kogu interneti.²¹

26. Juhuks, kus väidetav kahju on puhtalt majanduslik, on Euroopa Kohus kehtestanud kriteeriumid, mille juurde ma tulen hiljem tagasi.

B. Vastus eelotsuse küsimusele

27. Selleks et vastata eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusele, mis on analoogne küsimusega, mille kohta tehti omal ajal kohtuotsus Universal, tuleb kõigepealt kindlaks teha väidetava kahju laad: kas see on algne või järgnev ja kas see on materiaalne või puhtalt majanduslik.²² Veel tuleb kindlaks teha, kas isikud, kes on loovutanud oma õigused taotletud hüvitist saama õigustatud isikutena VKI-le, on otsesed või kaudsed kannatanud.

28. Seejärel tuleb kahju kvalifitseerimisest olenevalt täpsustada koht, mis on kohtualluvuse seisukohast asjakohane.

29. Lisaks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas eelnevas toimingus saadud tulemust tuleb parandada, arvestades etteaimatavuse ja läheduse kaalutlusi. Mulle näib oluline kohe märkida, et jaatav vastus tähendaks olulist muutust määruse artikli 7 punkti 2 seni õigeks peetud tõlgenduses ja kohaldamises.

30. Menetlusse astujad väljendasid oma seisukohtades muid kõhklusi selle sätte tõlgendamise suhtes, kuid kuna neid ei ole eelotsusetaotluses märgitud, ei võta ma nende suhtes seisukohta.²³

18 Kohtuotsus Marinari, punktid 14 ja 15. Tegelikult võib kahju olla „järgnev“ kahes mõttes: a) kuna see on tingitud teisest, eelnevast kahjust (juhtum on põhjustanud vigastuse, mis on tegelikult tekkinud teises kohas: kohtuotsus Marinari, punktid 14 ja 15; „tekkinud ja otsesele kannatanule tekitatud kahjuga kaasnev kahju“ kohtujurist Légeri sõnul 14. jaanuari 2004. aasta kohtuasjas Kronhofer, C-168/02, EU:C:2004:24, punkt 45); ja b) kuna seda on kandnud „edasikandumise“ läbi kannatanu, s.o kaudne kannatanu (kohtuotsus Dumez, punktid 14 ja 22). Käesolevas ettepanekus kasutan ma seda terminit esimeses tähenduses.

19 Kohtuotsus Dumez, punktid 14 ja 22. Graafiline väljend „edasikandumine“ ilmub juhu Euroopa Kohtu praktikasse selleks, et teha vahet isikutel, kellel on õigus saada hüvitist isiklikult kantud kahju eest, ja teistel isikutel peale „otsese kannatanu“, kes võivad „nõuda hüvitist kahju eest, mida on [neile] tekitatud“ „kaudselt“ kahju läbi, mida tekitati otseselt kahju kannatanud isikule“. Nii oli see 10. detsembri 2015. aasta kohtuotsuses Lazard (C-350/14, EU:C:2015:802, punkt 27).

20 25. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus eDate Advertising ja Martínez (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685; edaspidi „kohtuotsus eDate“).

21 Kohtuotsus eDate (punkt 47).

22 Küsimus on esitatud nii, et see aspekt ei ole Austria kohtu jaoks kaheldav. Eelotsusetaotluse sisust näib siiski nähtuvat vastupidine.

23 Need puudutavad kohta, kus kahju tekitanud juhtum toimus, ja valikut selle koha ja kahju tekkimise koha vahel, kui hagejad ei ole kannatanud ise, vaid ühendus, kes on asunud nende õigustesse.

1. Kahju laad: algne või järgnev, materiaalne või varaline kahju. Otsesed või kaudsed ohvrid

31. Eelotsusetaotluse esitanud kohus arvutab kahju suuruseks tarkvara ennast, mis sõidukisse integreeritult kujutab endast sõiduki viga. Ta kvalifitseerib selle algseks kahjuks, kuna ostjate vara vähenemine on pelgalt järgnev kahju.²⁴

32. See kohus viitab ka isikule, kes kahju kandis: kas tarbijad, keda esindab VKI, või kõik auto ostjad, alustades esimestest edasimüüjatest ja importijatest. Sellel teisel juhul ei ole isikud, kelle õigusi VKI kaitseb – kes on ahelas viimased –, tema sõnul otsesed kannatanud.

33. Kahju laadi uurides on kohane eristada kahju tekitanud asjaolude valdkonda sellega kaasnevate tagajärgede (kahju) valdkonnast:

- Esem valmistamine puudustega või puudusteta kuulub esimesse valdkonda. Nii mõistis seda Euroopa Kohus kohtuotsuses Zuid-Chemie seoses vastutusega defektse kaubaga tekitatud kahju eest.²⁵
- Kahju (*rectius*, tekitatud kahjud) on asjaolude negatiivsed tagajärjed hageja kaitstud õiguslike huvide sfääris.²⁶

34. Sellest eeldusest lähtudes on tema sõnul käesolevas kohtuasjas kahju tekitanud sündmuseks sõiduki tootmisprotsessi käigus sellise tarkvara paigaldamine, millega muudetakse gaasiemissiooni andmeid.

35. Sellest juhtumist tulenev kahju on minu arvates algne ja varaline.

36. Tavalistel asjaoludel (igasuguse defekti puudumine) annab eseme ostmine varale, millesse see integreeritakse, väärtuse, mis on vähemalt samaväärne väärtusega, mis tuleneb sellest esemest (ja milleks on ostu-müügi korral hind, mis eseme eest makstakse).

37. Kui sõiduki väärtus on juba ostmise ajal madalam kui makstud hind, kuna see osteti algse veaga, siis ei vasta makstud hind saadud väärtusele. Makstud hinna ja vastutasuna saadud materiaalse vara väärtuse vahe tekitab varalise kahju samal ajal sõiduki omandamisega (mis aga avastatakse alles hiljem).

38. Kas see, et sõiduk on *materiaalse* esemena olemas, takistab kvalifitseerida kahju varaliseks? Mina nii ei arva. Kui mootorsõiduki tegelikud omadused avalikustati, ei avastanud selle ostjad, et neil on *vähem* sõidukit või *muu* sõiduk, vaid väiksema väärtusega sõiduk: lõppkokkuvõttes väiksem vara. Sõiduk kui füüsiline ese *sümboliseerib* vara vähenemist ja võimaldab kindlaks teha selle kahju päritolu. Kuid see ei muuda käesoleval juhul selle kahju *mittemateriaalset* olemust, mida on tarkvara manipuleerimine ostjatele tekitanud.

24 Austria kohtu kahtlused ei puuduta nõuet tuvastada vastutus tulevikus tekkiva või alles kindlaks määramata kahju eest, mille omistab VKI tarkvara hiljem ajakohastamisele, mida tehti pärast seda, kui mootorite algne manipuleerimine oli teatavaks saanud. Kuna eelotsuse küsimus neid kahjusid ei puuduta, siis ma neid ei kommenteeri. Ma ei saa siiski jätta märkimata, et Austria kohtute pädevus kahju tekkimise koha tõttu määruse artikli 7 lõike 2 alusel oleks mitmel põhjusel vaieldav.

25 Kohtuotsus Zuid-Chemie, punkt 27: „kahju tekkimise kohta ei tohi segi ajada kohaga, kus toimub toote enda kahjustamine, milleks on nimelt koht, kus on toimunud kahju tekitanud sündmus“.

26 Saksamaal on ägedalt vaieldud selle üle, kas manipuleeritud mootoriga sõidukite omanikud võivad esitada tootja vastu nõuet lepinguvälise vastutuse alusel (s.t selle üle, kas neil on selliselt kaitstud õiguslik huvi). Nii tuleb see esile vastupidise tähendusega kohtuotsustes: jaatava tähendusega Landgericht Stuttgarti (Stuttgardi esimese astme kohus, Saksamaa) 17. jaanuari 2019. aasta kohtuotsuses (23 O 180/18); Landgericht Frankfurti (Frankfurdi esimese astme kohus, Saksamaa) 29. aprilli 2019. aasta kohtuotsuses (2-07 O 350/18) ja Oberlandesgericht Koblenzi (liidumaa kõrgeim üldkohus Koblenzis, Saksamaa) 12. juuni 2019. aasta kohtuotsuses (Az.: 5 U 1318/18), milles on praegu pooleli apellatsioonimenetlus Bundesgerichtshofis (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus); eitava tähendusega Landgericht Braunschweigi (Braunschweigi esimese astme kohus, Saksamaa) 29. detsembri 2016. aasta kohtuotsuses (1 O 2084/15).

39. See vara vähenemine on, ma kordan, algne, mitte järgnev: see on tingitud otseselt kahju tekitanud sündmusest (mootori manipuleerimine), mitte hagejale tekitatud varasemast kahjust, mille on põhjustanud sama sündmus.

40. Mis puutub kannatanute staatusesse, siis leian, et isikud, kes on auto ostnud (ja kes loovutasid oma õigused nende kohtus kaitsmiseks VKI-le), on *otsesed* kannatanud määruse artikli 7 punkti 2 tähenduses. Nende väidetav vara vähenemine ei ole teistele isikutele enne neid tekitatud eelneva kahju tagajärg.

41. Sõidukite väärtuse langus leidis nimelt aset alles siis, kui mootorite manipuleerimine sai avalikuks. Hagejad võivad mõnel juhul olla lõppkasutajad, kes on saanud sõiduki teiselt eelnevalt ostjalt: aga see eelmine ostja ei jõudnud veel mingit kahju saada, sest kahju, mis oli sel ajal varjatud, tuvastati alles hiljem, kahjustades siis omanikku. Seepärast ei saa rääkida esimeste ostjate kahju edasikandumisest järgmistele ostjatele.

2. Kahju tekitanud sündmuse toimumise koht

42. Liikmesriigi kohus kahtleb ainult kahju tekkimise koha, mitte kahju põhjustanud sündmuse toimumise koha kindlaksmääramises. Eelotsusetaotlusest nähtub selgelt, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates toimus kahju põhjustanud sündmus (kahju tekitanud juhtum) seal, kus manipuleeritud sõidukid toodeti, s.t Saksamaal.

43. Seega on sõidukite tootja kui Saksamaal elu- või asukohta omav isik üldreegli kohaselt põhimõtteliselt selle liikmesriigi kohtute alluvuses. Kuid kuna nõude alus on lepinguvälise kahju tekitamine, võib selle isiku kohtusse kaevata ka teises liikmesriigis, täpsemalt selle koha kohtusse, kus kahju tekkis.

3. Kahju tekkimise koht

a) Üldine käsitusviis

1) Puhtalt majandusliku kahju asukoha kindlaksmääramine Euroopa Kohtu praktikas

44. Nagu ma juba märkisin, ei põhine VKI kaebus mitte isiku või asja materiaalsel kahjustamisel, vaid puhtalt majanduslikul kahjul.

45. Euroopa Kohtu praktikas on kahju tekkimise koht see, kus asjaolu kahjulikud tagajärjed konkreetselt ilmnevad.²⁷

46. *Füüsilise* kahjustuse puudumine muudab selle koha kindlakstegemise keerulisemaks ja tekitab ebakindlust juba protsessi algusest peale. Samal ajal tekitab see sama puudumine kahtlusi, kas on otstarbekas pidada seda kohta kohtualluvuse reeglilis määruse artikli 7 punkti 2 tähenduses. Ei ole üllatav, et käesolevale eelnevate eelotsuse küsimuste jätkuks paluti Euroopa Kohtul loobuda puhtalt varalise kahju olukordades kahju tekitanud sündmuse toimumise koha ja kahju tekkimise koha vahel valimisest.²⁸

²⁷ Muu hulgas kohtuotsus Zuid-Chemie (punkt 27) ja kohtuotsus CDC (punkt 52).

²⁸ Kohtujurist Szpunari ettepanek kohtuasjas Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:161, punkt 38): „Teatud olukordades ei ole mõisted „Handlungsort“ ja „Erfolgsort“ eristatavad.“ See arvamus leiab toetust ka õiguskirjanduses: Hartley, T. H. C., „Jurisdiction in Tort Claims for Non-Physical Harm under Brussels 2012, Article 7(2)“, *ICLQ*, kd 67, lk 987-1003; ja Oberhammer, P., „Deliktgerichtsstand am Erfolgsort reiner Vermögensschäden“, *JBl* 2018, lk 750-768.

47. On tõsi, et on argumente selle ettepaneku poolt. Kohtualluvuse kaheks jagunemine ei ole selle sätte kohaldamisel kohustuslik; see on põhjendatud sellespärast, et *ja kui* kohtualluvuse määramine täidab „[mingisugust objektiivset vajadust] menetluse korraldamise seisukohast“²⁹. Kohtuotsuses Bier sedastatud tõlgendusega ei püütud lisada kohtuid, kuhu saaks lepinguvälise vastutuse hagi esitada, vaid pigem mitte välistada ühenduspunkte, mis on olulised nendes asjakohaste – faktiliste ja kahju – elementide analüüsimisel.

48. Selles mõttes ei tohiks „kahju tekkimise koha“ valikuvõimalus võib-olla teatud juhtudel toimida:³⁰ a) kui selle kahju olemus ei võimalda lihtsa katse kohaldamise teel kindlaks teha, kus kahju tekkis;³¹ b) kui asukoht tuleb kindlaks teha fiktsioonide abil;³² ja c) kui kontrolli tulemusel võib kohaks osutuda ettenägematu koht või koht, mida hageja saab manipuleerida.³³

49. Seda silmas pidades tuletan meelde, et 19. veebruari 2002. aasta kohtuotsuses Besix välistas Euroopa Kohus Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 (nüüd määruse artikli 7 punkt 1) kohaldamise võlasuhtele, mida „ei saa siduda konkreetse kohaga ega ka kohtuga, mis oleks eriti sobiv menetlema selle võlasuhtega seotud vaidlusi“³⁴.

50. Kuna määruse artikli 7 punktidel 1 ja 2 on samad läheduse ja etteaimatavuse eesmärgid, siis võib punkti 1 suhtes kohaldatav lahendus kehtida ka punkti 2 puhul.

51. Euroopa Kohus ei ole küll välistanud selle paiga kohtute pädevust, kus kahju realiseerus, kui kahju on üksnes varaline.³⁵ Kuid, kui ta selle valikuvõimaluse säilimist kohe alguses ei välista, viidatakse sellele lahendusele mõnikord. Argumentatsioon ei ole ainus, nagu võib näha kohtuasjades, kus varaline kahju on tingitud konkurentsioiguse rikkumistest,³⁶ võrreldes nendega, milles see on tingitud ebaõnnestunud investeeringust.

29 Kohtuotsus Kronhofer (punkt 18).

30 Kohtujurist Jääskinen väitis oma ettepanekus kohtuasjas CDC (C-352/13, EU:C:2014:2443, punkt 47), et määruse nr 44/2001 artikli 5 lõiget 3 ei tule kohaldada, kui väidetava kahju kannatanud asuvad laiali paljudes liikmesriikides, kuna see tooks kaasa palju paralleelseid menetlusi, millega kaasneb vastuoluliste otsuste oht, mis läheks vastuollu selle määruse üldeesmärgiga. Euroopa Kohus ei järginud seda ettepanekut (mis oleks olnud oluline ka käesoleva kohtuasja jaoks, arvestades asjaspepuutuvate isikute arvu, et nende õiguste loovutamine ei muuda kohtualluvuse määramist ja et määruse artikli 7 punkt 2 määrab lisaks rahvusvahelisele kohtualluvusele kindlaks territoriaalse kohtualluvuse). Menetluste paljususe vältimise kriteerium ei tohi seega olla selle sätte kohaldamise suhtes ülimuslik, kuna see näeb ette, et ennetavalt välistatakse vaidlusele lähedased kohtud, mis on poolte jaoks etteaimatavad ja kellel on õigusakti alusel õigus vaidlust menetleda. Samaaegsete menetluste paljususe korral tuleb seda paljusust korrigeerida menetluste peatamise või seotud menetluste mehhanismidega, mis on samuti määruses ette nähtud (või riigisiseste mehhanismidega menetluste paljususe korral samas liikmesriigis).

31 Kohtuotsuses Universal järgis Euroopa Kohus arutluskäiku, mis oleks põhimõtteliselt viinud kahju kindlakstegemiseni seal, kus hageja võttis oma vara lõplikult koormava kohustuse (punktid 31 ja 32). Minu arvates ei aita sellest „kohast, kus kohustus võeti“ lähtumine eriti kahju tekkimise kohta kindlaks teha, kui seda mõista nii, et selleks on vaja tutvuda kohaldatava õigusega. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhte suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I“) (ELT 2008, L 177, lk 6) tagab teoreetiliselt, et selle konsulteerimise tulemus on kõikides liikmesriikides ühesugune, kuid kõrvalekaldeid ei saa välistada, juba ainuüksi seetõttu, et lähenemine välisriigi õiguse tõenditele ja tõendite puudumise korral teise võimalusena lahendusele on igas riigis erinev. Need on siiski teada olevad raskused, mida on määruse ja selle eelkäijate teiste kohtualluvuse kriteeriumide kohaldamisel arvesse võetud.

32 Nagu „kannatanu vara peamine asukoht“, mis vastab ideele, et kahjul on samaaegne mõju kogu hageja vara suhtes. See seos jäeti kohtuotsuses Kronhofer kõrvale.

33 Näiteks hageja pangakontode puhul, mille ta võib valida pärast selle võlasuhte tekkimist, millega ta varalise kahju seostab: vt kohtuotsus Universal, punkt 38. Euroopa Kohus nõustub, et selle konto asukoht, millel kajastub arvestuslikult tehing, on koht, kus otsene varaline kahju realiseerub: kuid – nagu ma selgitan – ta leiab, et sellest ei piisa, et põhjendada määruse artikli 7 punkti 2 valikuvõimalust.

34 Kohtuotsus kohtuasjas C-256/00, EU:C:2002:99, punkt 49. Selles kohtuasjas käsitleti ilma geograafilise piiranguta kohustust tegevusest hoiduda.

35 Vt joonealuses märkuses 4 viidatud kohtupraktika. Küsimust, kas „kohaks, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud“, võib kvalifitseerida kohta, kus tekkis kahju, mis *hetkel* ainult varaline, esitati Euroopa Kohtule kohtuotsuses Zuid-Chemie tootevastutuse raames. Kuna seal tekkis materiaalne kahju, leidis Euroopa Kohus, et küsimus on hüpoteetiline, ega vastanud. Sellest vastamata jätmisest ei saa järeldada, et juhul, kus varalisele kahjule lisandub veel füüsiline (hilisem, mitte järgnev) kahju, asetub rahvusvahelise kohtualluvuse kindlakstegemiseks teise asukoht esimese koha asemele.

36 Selles kontekstis tundub, et kohtuotsus CDC on üksikujuhtum. Kohtujurist Jääskinen märkis oma ettepanekus (EU:C:2014:2443, punkt 50) majanduslikus mõttes ühe kahju tekkimise kohana kohta, kus täideti lepinguid, mille sisu oli kartell moonutanud. Kohta, mille kasuks Euroopa Kohus lõpuks otsustas – iga asjaomase isiku registrijärgne asukoht, mis oli kohtujuristi sõnastatud teine võimalus –, ei ole hilisemates kohtuotsustes uuesti valitud.

52. Mõnikord seostab Euroopa Kohus kahju tegevusetuse või teoga, mille on põhjustanud vahetult ja loogiliselt kahjule eelnev kostja tegevus ja mille meeltega tajumise võime on suurem, ehkki see ei ole absoluutne, kui siis, kui kahju on tingitud millestki, mida *ei toimu*.

- Nii oli see 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuses *Concurrence* valikturustusvõrgu kontekstis: kahju, mille hüvitamist võis turustaja nõuda, seisnes müügitulu vähenemises *ja* sellest tingitud saamata jäänud tulus.³⁷
- Samamoodi analüüsitakse 5. juuli 2018. aasta kohtuotsuses *AB flyLAL-Lithuanian Airlines* majanduslikku kahju koos äriühingu läbimüügi vähenemisega.³⁸
- 29. juuli 2019. aasta kohtuotsuses *Tibor-Trans* hinnati kahju, mis seisnes lisakuludes, mida maksti veokite ostmisel kunstlikult kõrgete hindade tõttu: Euroopa Kohus ei keskendunud sellele, kus lisakulu tegelikult maksti, vaid veoki ostmisele asjaomasel turul keelatud kokkulepete teel.³⁹

53. Varalise kahju esinemine seoses teatud ilmse tegevuse või sündmusega aitab selle asukohta *füüsiliselt* kindlaks määrata teatud territooriumil või otseselt väldib, et seda tuleks teha. Ma ei näe põhjust, miks ei võiks seda meetodit kasutada üldiselt,⁴⁰ kuigi mulle tundub kohane hoiatada selle riskide eest: varalise kahju tagasi viimine selle kõige lähemale materiaalsele eelnevale sündmusele võib välja viia koormavate aruteludeni „algse“ ja „järgneva“ kahju liikide üle.⁴¹

54. Varaline kahju ise tuli esiplaanile teistes kohtuotsustes, milles Euroopa Kohus tunnistas, et kahju tekkimine toimub kontrol, millel kajastub finantskahju. Nii on see tüüpiliselt investeringute puhul.⁴²

55. Nendel juhtudel on aga vaidluse ja kohtu vahelise läheduse või poolte etteaimatavuse kaalutlustel nõutav, et juhtumi muud asjaolud peale kahju tekkimise koha kinnitavad tervikuna hinnatult selle koha sobivust kohtualluvuse määramiseks. See, kus on toimunud või asuvad muud elemendid, võimaldab kinnitada (või vastupidi kohustab välistama) veendumust selle koha suhtes, mida peetakse majandusliku kahju tekkimise kohaks.

56. Selles Euroopa Kohtu (hiljutises) praktikas, mis on seni kokku võetud kolmes kohtuotsuses,⁴³ toimub arutluskäik määruse artikli 7 punkti 2 raames kahes etapis: kontrollimine, kus kahju realiseerus, on ainult üks neist. Kui see koht on kord kindlaks tehtud, ei väljenda automaatselt nõutavat lähedust ja etteaimatavust, vaid lähtepunkti, mida peavad terviklikul hindamisel kinnitama vaidluse *muud konkreetsed asjaolud*.⁴⁴

57. Kuigi see arutluskäik on keerukas ja erineb muud tüüpi kahjule kohaldatavast arutluskäigust, ei ole minu arvates Euroopa Kohtu arutluskäik sisuliselt muutunud. Analüüsis ei seata esiplaanile lähedust või etteaimatavust ega lubata tõlgendajal lihtsalt kaaluda juhtumi asjaolusid, et teha kindlaks nende parameetrite seisukohast *kõige sobivam* kohtualluvus. See aspekt on tekitanud eelotsusetaotluse esitanud kohtule küsimusi,⁴⁵ mistõttu ma käsitlen seda järgnevalt üksikasjalikumalt.

37 Kohtuotsus kohtuasjas C-618/15, EU:C:2016:976, punkt 33: „[k]ui veebisaidi kaudu rikutakse valikturustusvõrgu tingimusi, siis kahju, millele turustaja võib tugineda, seisneb tema müügitulu vähenemises võrgutingimuste rikkumise tagajärjel müüdüd kauba tõttu ning sellest tulenevas saamata jäänud tulus“.

38 Kohtuotsus kohtuasjas C-27/17 (EU:C:2018:533; edaspidi „kohtuotsus flyLAL“, punktid 35 ja 36).

39 Kohtuotsus kohtuasjas C-451/18, EU:C:2019:635; edaspidi „kohtuotsus Tibor-Trans“, punktid 30, 32 ja 33).

40 Kohtuotsuse Universal punktides 31 ja 32 ilmneb samuti see arutus, millega püütakse tugineda rohkem või vähem märgatavatele tegevustele (tookord rahvusvahelise lepingu sõlmimisele Tšehhi Vabariigis seal peetud vahekohtu raames).

41 Kohtujurist Bobek juhtis oma 28. veebruari 2018. aasta ettepanekus kohtuasjas flyLAL (EU:C:2018:136, punkt 70) tähelepanu asjaolule, et läbimüügi vähenemine ja selle tõttu saamata jäänud tulu ei pruugi tingimata toimuda samas kohas. Ta kvalifitseeris esimese „algseks kahjuks“ ja teise „järgneva kahjuks“. Euroopa Kohus selle põhiseisukohaga ei nõustunud, vähemalt mitte sõnaselgelt.

42 Mitte ainult: vt kohtuotsus Universal, milles kahju tekitanud juhtumiks oli oma kliendi jaoks siduva lepingu koostanud advokaadi hooletus.

43 Kohtuotsused Kolassa, Universal ja eelkõige Löber.

44 Kohtuotsus Löber (punktid 31 ja 36 ning resolutsioon).

45 Vt eelotsusetaotluse punktid 9 ja 10.

2) „Konkreetsete asjaolude“ kriteeriumi ulatus

58. Senises kohtupraktikas viitab Euroopa Kohus kohtuasja „konkreetsetele asjaoludele“, et täpsustada „kahju tekkimise kohaga“ seotud kohtualluvuse kriteeriumi.

59. Nagu ma selgitasin, eeldab see toiming, et tuleb kontrollida, kas esineb andmeid, mis kinnitavad, et „kahju“ tekkimise kohana kindlaks tehtud koht on lähedane ja etteaimatav, vastavalt määruse standarditele. Nii täidetakse mõlema poole kohtuliku kaitse ja menetluse korraldamise nõuded. Selle kontrollimise vajalikkus ei ole üldine, see tähendab igat liiki kahju puhul; või see võib olla vajalik puhtalt varalise kahju puhul.

60. Seda kriteeriumi ei kasutata samuti selleks, et asja menetlev kohus võrdleks „kahju põhjustanud sündmuse toimumise paika“ ja „kahju tekkimise kohta“ ning valiks nendest sobivama.

61. Ma ei vaidle, et juhtumi toimumise ja kahju tekkimise kohtade samaväärsus läheduse ja etteaimatavuse seisukohast, mis on kindlaks määratud alates kohtuotsusest Bier, on teoreetiline või mõtteline. Samas kohtuotsuses on märgitud, et ei ole kohane pidada ühte neist õigeks ja välistada teine, sest kumbki võib „asjaoludest olenevalt“⁴⁶ anda tõendamise ja menetluse korraldamise seisukohalt tarvilikke juhiseid.

62. Juhtumi asjaolude eripära ei ole aga kehtiv kriteerium (ja Euroopa Kohus ei ole seda arvesse võtnud), et otsustada kahju põhjustanud sündmuse ja kahju tekkimise koha kohtu vahel. Selline võimalus jäeti teadlikult hagejale, mis tähendab, et nõustatakse, et ta vastutab eelkõige omal äranägemisel.

63. Läheduse ja õiguskindluse eesmärkide suhteline olemus on pealegi määrukses ette nähtud pädevuse jaotuse süsteemi struktuuriline joon. Iga selle artiklis 7 ette nähtud kohus kajastab eelnevat üldiselt kaalumist seadusandja poolt etteaimatavuse ja läheduse nõuete vahel.

64. Sellise kaalumise tulemus väljendab mõistlikku tasakaalu nende kahe põhimõtte vahel, mis tuleb normi rakendamisel säilitada. Nii on Euroopa Kohus varem märkinud, et ei ole võimalik kõrvale jätta tulemust, millele viiks määruse artiklis 7 formaalselt kehtestatud kriteeriumi kohaldamine, isegi kui ta osutab konkreetsetel juhtudel kohtule, millel ei ole vaidlusega mingit seost. Kostjat võib kaevata õigusnormis määratud paiga kohtusse, isegi kui sel viisil määratletud kohus ei ole kohtuvaidlusega kõige tihedamini seotud kohus.⁴⁷

65. Tekstis nimetatud „[kohus], kellel on objektiivselt *parimad eeldused* hindamiseks, kas kõik kostja vastutuse tunnused esinevad“,⁴⁸ ei tähenda igal üksikjuhul parimate eeldustega kohtu otsimisel meetodi ega tulemuse seisukohast võrdlemist eri kohtute vahel, mis võivad olla pädevad sündmuse toimumise ja kahju tekkimise koha alusel.

66. See väljendus on kooskõlas õiguskindluse ja kohtuvaidluse läheduse kaalumise, mis esineb õigusaktis sätestatud kohtualluvuse kriteeriumi kujul. Teistes kohtuotsustes kasutab Euroopa Kohus erinevaid väljendeid, näiteks väljendit „eriti tihe seos“,⁴⁹ mis ei hõlma võrdlemise ideed. Kuna need muud väljendid ei ole normi kohaldava asutuse ülesande suhtes eksitavad, on need minu arvates sobivad.

46 Punkt 17 (kohtujuristi kursiiv)

47 29. juuni 1994. aasta kohtuotsus Custom Made Commercial (C-288/92, EU:C:1994:268, punktid 17 (koostoimes punktiga 16) ja 21). Kohtuotsuses on viidatud valikulisele kohtualluvusele lepingutega seotud asjades, kuid põhimõte on sama nagu lõikes, mis käsitleb lepinguvälise vastutuse hagsid. Selles mõtteliinis lepinguvälise vastutus, 27. oktoobri 1998. aasta kohtuotsus Réunion européenne jt (C-51/97, EU:C:1998:509, punktid 34 ja 35).

48 Näiteks 16. jaanuari 2014. aasta kohtuotsuses Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7, punkt 24).

49 Kohtuotsus flyLAL (punkt 27).

3) Täpsustused „muude konkreetsete asjaolude“ kohta

67. Millised on „muud konkreetset asjaolud“, mis peavad kahju ilmnemise koha põhjendamiseks esinema, kui kahju on puhtalt majanduslik, sõltub mõistagi igast kohtuvaidlusest: see väljend kätkeb juhuslikkuse ideed ja viitab konkreetsele juhule. Üldiselt võib minu arvates sellisteks kvalifitseerida siiski:

- korrakohase õigusemõistmise ja menetluse otstarbeka korraldamise jaoks olulisi elemente; ning
- tegureid, mille põhjal võivad pooled jõuda veendumusele, kus kohtuvaidlus algatada ja kus nad võidakse oma tegude tagajärjel kohtusse kaevata.⁵⁰

68. Nii on paremini seletatavad asjaolud, mille on Euroopa Kohus loetlenud kohtuotsuses Löber⁵¹, selle uue toimimisviisi paradigmas. Nende asjaolude hulgas on maksete päritolu (isiklike panga- ja tasaarvelduskontode asukoht); prospekti levitamise ja turustamise ning sertifikaatide omandamise turg; investeeringu otseste vahendajate asukoht ja isegi elukoht.

69. Need asjaolud aitavad eeldatavalt tõendada õigusvastast tegevust, kahju ning nendevahelist põhjuslikku seost. Need on lisaks asjaolud, milles võetakse arvesse poolte vaatenurka kohtuvaidluses: hageja H. Löberi arvates viitasid need sellele, et tema investeering ei olnud piiriülene;⁵² kostja Barclays Banki arvates pidid need teda hoiatama võimalusest, et mõnes liikmesriigis teevad üksikisikud, kes ei ole piisavalt informeeritud, investeeringuid, mis osutuvad kahjumlikuks.

b) Käesolevas kohtuasjas

1) Kahju tekkimise koht

70. Eeltoodut arvestades tuleb olla ettevaatlik, kui tahetakse laiendada igasugusele nõudele puhtalt varalise kahju eest *modus operandi*, mis kohustab määruse artikli 7 punkti 2 kohaldamisel kõigepealt kindlaks tegema kahju tekkimise koha ja seejärel kinnitama (või mitte) selle sobivust kohtualluvuse kriteeriumina juhtumi konkreetsete asjaolude tervikuna hindamises.

71. Mis puutub käesolevasse vaidlusse, siis leian, et selles on paralleelseid jooni kohtuasjadega, milles tehti kohtuotsused Kolassa, Universal või Löber. Leian samuti, et sõiduk *ei* ole asjaolu, mis võiks õigustada sama meetodi kohaldamist.

72. Kui varalist kahju sümboliseerib konkreetne füüsiline ese, võib arvata, et see ese ja selle asukoht on määruse artikli 7 punkti 2 raames kohtualluvuse kindlaksmääramise lähtepunkt.⁵³ Sellest aga, kus see ese kahju tekkimise hetkel⁵⁴ füüsiliselt asub, nagu näiteks pangakonto puhul, ei piisa: eriti siis, kui tegu on millegi liikuvaga.

50 Nende valimine varieerub olenevalt vähemalt õigusrikkumisest ja protsessi struktuurist. Olukord, kus rikkumine on tuvastatud eelnevas menetluses ja kohtuvaidluse ese välja selgitada, kas ja kuidas on see mõjutanud konkreetset hagejat, erineb loogiliselt olukorrast, kus rikkumist ennast ei ole veel tuvastatud. Lisaks määratletakse õigussubjektide ootused nende tegude õiguslike tagajärgede suhtes viitega tegude liikidele ja nende regulatsioonile õiguskorras.

51 Kohtuotsus Löber, punktid 32 ja 33.

52 Euroopa Kohus seostab oma kohtupraktikas määruse artikli 7 punkti 2 kohta liidus asutatud isikute õigusliku kaitse kahe eesmärgiga: et hageja saaks kergesti kindlaks teha kohtu, kuhu pöörduda, ja et kostja saaks mõistlikult ette näha, kus võidakse tema vastu hagi algatada (vt näiteks kohtuotsused Kolassa, punkt 56, ja Löber, punkt 35). Tundub, et isikul, kes on menetluses aktiivne pool, on ainult *ex post facto* kaitse ja et kostja puhul seevastu on lähtepunkt varasem. Tegelikult see nii ei ole: iga isik peab saama oma tegude tagajärgi enne nende tegude tegemist (mõistlikult) ette näha; õiguskaitse sfääri ei või piirata staatuse järgi – selle järgi, kas isik on hageja või, vastupidi, kostja –, mis ei ole tegevuse tegemise või tegemata jätmise hetkel teada. Siit tuleneb, et kohtuasjas Löber seonduvad mitmed „konkreetsed asjaolud“ H. Löberiga (hageja) ja tema tegevusega enne kahju ilmnemist.

53 Näib, et VKI, komisjoni või Ühendkuningriigi seisukohad, milles kvalifitseeritakse kahju „hübriidseks“ (vastandina pelgalt varalisele), on selle mõttega, kuigi ei ole selge, millised on selle kvalifitseerimise tagajärjed rahvusvahelise kohtualluvuse määramisele.

54 See on hetk, millal isik, kes sõiduki omandas, on selle omanik, kui mootori defekt avalikustati.

73. Sõiduki asukoht on kostja seisukohast ettenägematu. Kohtu ja vaidluse vahelise läheduse seisukohast loeb auto vähem kui selle omandiõiguse ja ostmise hetke tõend, eriti kui kahju hindamiseks ei ole vaja analüüsida iga konkreetset autot, nagu on märgitud eelotsusetaotluses (kuna selleks on kõikide huvitatud isikute jaoks hinnatud sama protsendimäär hinnast).⁵⁵

74. Õige lähtepunkt on seevastu toiming, mille alusel läks kaup asjaomase isiku vara hulka ja põhjustas kahju. Kahju tekkimise koht on see, kus see tehing sõlmiti; selle koha kohtud on (rahvusvaheliselt ja territoriaalselt) pädevad, kui selle kohtualluvuse määramiseks esinevad ka muud konkreetse juhtumi asjaolud.

75. Nende asjaolude hulka, mis tuleb kindlaks teha ja mida tuleb kaaluda eelotsusetaotluse esitanud kohtul, ei pea kuuluma mitte ainult kannatanuga seonduvad asjaolud,⁵⁶ vaid ka teatavad asjaolud, mis viitavad kostja eesmärgile müüa oma sõidukeid liikmesriigis, mille jurisdiktsioon on vaidluse all⁵⁷ (ja võimaluse korral teatavates piirkondades selles liikmesriigis).⁵⁸

2) „Muud konkreetset asjaolud“ ja Austria kohtute pädevus

76. Märkisin juba, et ei ole lihtne abstraktselt ära näidata, millised on asjaolud, mis peavad „kahju“ koha põhjendamiseks esinema või millest tuleb terviklikul analüüsimisel juhinduda. Kuid kindluse puudumisega kummagi suhtes kaasneb oht, et määruse artikli 7 punkti 2 ei kohaldata ühetaoliselt, ning see võib ka tekitada segaduse meetodi osas. Seda rõhutatakse eelotsusetaotluse lõppmärkustes.

77. Asja menetlev kohus kahtleb nimelt, kas sellest, et sõidukid osteti ja tarniti Austrias, piisab, et põhjendada Austria kohtute pädevust. Tema arvates räägivad muud asjaolud, mis kuuluvad faktiliste asjaolude valdkonda, selle paiga kohtute kasuks, kus kahju põhjustanud sündmus aset leidis (Saksamaa). Need viimati nimetatud oleksid, „[a]rvestades protsessi nõuetekohast korraldamist, eelkõige tihedat seost vaidluse esemega ja kergemat tõendite kogumise võimalust [...], objektiivselt sobivamad lahendama väidetud kahju eest vastutamise küsimust“⁵⁹.

78. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul võimaldavad puhtalt majandusliku kahju kohta Euroopa Kohtu tehtud kohtuotsused, milles on sätestatud kohustus võtta määruse artikli 7 punkti 2 kohaldamiseks arvesse kohtuasja konteksti ja konkreetseid asjaolusid, tal kallutada kaalu teise riigi (Saksamaa) kohtute pädevuse poole. Ta lisab, et sõidukite ostmise ja tarnimise koha arvessevõtmine ohustab kohtualluvuse etteaimatavust kostja jaoks, eriti seepärast, et käesoleval juhul osteti mõned autod kasutatud sõidukitena.

79. Ma jagan Landesgericht Klagenfurti (liidumaa kohus Klagenfurtis) arvamust, et määruse artikli 7 punkti 2 raames ei piisa sellest, et Austria on see territoorium, kus mootorsõidukid osteti ja tarniti, kui Volkswagen ei oleks võinud mõistlikult kahtlustada, et see ostmine võiks toimuda selles liikmesriigis.

⁵⁵ Eelotsusetaotlus, lk 9.

⁵⁶ Kannatanu seisukohast võivad kohtuotsust Löber arvestades olulised asjaolud olla muu hulgas see, et ostuläbirääkimised toimuvad samas kohas, nagu ka see, et see on ka sõiduki üleandmise koht ja (samuti kohtuotsuse Löber järgi) ostja elukoht.

⁵⁷ Kostja seisukohast võivad olulised asjaolud olla muu hulgas see, et ta on toonud sõidukid (otse või temaga seotud üldise importija kaudu) riiki, kus ta kohtusse kaevatakse; turustamine selles riigis ametlike edasimüüjate või turustajate poolt; müügi reklaamimine selles riigis tema enda poolt või tema nimel; või tema poolt selle riigi keelde tõlgitud vastavussertifikaatide väljastamine.

⁵⁸ Kordan, et määruse artikli 7 punkt 2 on mõeldud selleks, et määrata rahvusvaheline nagu ka territoriaalne kohtualluvus konkreetsele kohtule ette nähtud jurisdiktsioonis.

⁵⁹ Eelotsusetaotlus, lk 9 ja 10.

80. Ma ei nõustu seevastu tema lähenemisviisiga käesoleva kohtuasja „konkreetsete asjaolude“ analüüsile:

- Ühelt poolt võib selline autotootja nagu Volkswagen kergesti ette näha, et tema sõidukeid turustatakse Austrias.⁶⁰
- Teiselt poolt peab nende asjaolude tervikuna analüüsimise ainus eesmärk olema kinnitada (või kummutada) asjaolu, et pädev on kahju tekkimise koha kohus, kes on kindlaks teinud nii, nagu ma enne märkisin. Seda analüüsimist ei tohi seevastu kasutada selleks, et *valida*, milline kohus (eelotsusetaotluse esitanud kohus või selle paiga kohtud, kus kahju põhjustanud sündmus toimus) peaks tegema asjas sisulise otsuse, kuna see on lähemal ja etteaimatav.

IV. Ettepanek

81. Esitatud põhjendustest lähtudes teen ettepaneku vastata Landesgericht Klagenfurtile (liidumaa kohus Klagenfurtis, Austria) järgmiselt:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 7 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et kui ühes liikmesriigis toime pandud õigusvastane tegu seisneb toote manipuleerimises, mille tegelikkust varjatakse ja mis ilmneb alles pärast seda, kui toode on ostetud teises liikmesriigis selle tegelikkust väärtusest kõrgema hinnaga, siis:
 - toote omandaja, kes hoiab seda siis, kui defekt avalikustatakse, oma vara hulgas, on otsene kannatanu;
 - kahju põhjustanud sündmuse toimumise koht on see, kus toimus sündmus, mis toodet ennast kahjustas; ning
 - kahju tekib kohas, mis asub liikmesriigis, kus kannatanu ostis toote kolmandalt isikult, tingimusel et muud asjaolud kinnitavad kohtualluvuse määramist selle riigi kohtutele. Nende asjaolude hulgas peab igal juhul esinema üks või mitu nendest asjaoludest, mis oleksid võimaldanud kostjal mõistlikult ette näha, et tema tegevusele omistatava tsiviilvastutuse tuvastamise hagi võivad tema vastu esitada tulevased omandajad, kes ostavad toote, selles kohas.
2. Määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et see ei luba kahju tekkimise koha kohtul tunnistada oma pädevust või sellest keelduda juhtumi muude konkreetsete asjaolude kaalumise põhjal, mille eesmärk on teha kindlaks, millisel kohtul – kas temal endal või kahju põhjustanud sündmuse toimumise koha kohtul – on läheduse ja etteaimatavuse poolest paremad eeldused vaidluse lahendamiseks.

⁶⁰ Vt selle kohta 57. joonealune märkus.